בשדה סתם אבל בשדה זו לא ובשדה זו נמי לא אמרן אלא דלא ארצי זוזי אבל ארצי זוזי לא ולא אמרן אלא דלא הוה (א) לאישתמוטי אבל הוה ליה לאישתמוטי לא [א]והלכתא בכולהו דהוו זביניה זביני ואפי' בשדה זו דהא אשה כשדה זו דמיא (ב) ואמר אמימר [ב]תליוה וקדיש קדושיו קדושין מר בר רב אשי אמר [ג]באשה ודאי קדושין לא הוו הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו עמו שלא כהוגן ואפקעינהו רבנן לקידושיה מיניה אמר ליה רבינא לרב אשי [ד]תינח דקדיש בכספא קדיש בביאה מאי איכא למימר אמר ליה שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות טאבי תלא לפאפי אכינרא וזבין חתם רבה בר בר חנה אמודעא ואאשקלתא אמר רב הונא [ה]מאן דחתים אמודעא שפיר חתים ומאן דחתים אאשקלתא שפיר חתים מה נפשך אי מודעא לא אשקלתא ואי אשקלתא לא מודעא ה"ק אי לאו מודעא מאן דחתים אאשקלתא שפיר חתים רב הונא לטעמיה [ו]דאמר רב הונא תליוהו וזבין זביניה זביני איני [ז]והא"ר נחמן העדים שאמרו אמנה היו דברינו

אין

בשדה סתם. שהכריחוהו למכור אחת משדותיו והוא בירר מעצמו ומכר את זאת דכיון דמדעתו בירר רעה שבהן בירר (ג) שאינו חושש בה כל כך וגמר ומקני: **בשדה זו.** הכריחוהו למכור שדה זו ואותה מכר: **דלא ארצי זוזי.** לא מנה המעות גילה דעתו דבעל כרחו מקבל: ואפי' בשדה זו ולא ארצי זוזי לא אמרן דלא הוי זביני אלא דלא הוה ליה להאי לאישתמוטי מן התולה (ד) בשום דיחוי שבעולם כגון המתן לי עד למחר או עד שתבוא אשתי או שום דיחוי שיכול לטעות בו האנס: **והלכתא בכולהו הוו זביניה זביני ואפי' בשדה זו.** ולא ארצי זוזי ולא הוה ליה לאישתמוטי דהוי אונס גמור וכגון דאמר רוצה אני: **דהא אשה.** כשמכריחה אדם לקבל קדושיו ולהתקדש לו: **כשדה זו דמיא.** שאינו חפץ בי אם בה: **ואמר (ה) אמימר.** כלומר קיימא לן הכי: **תליוה וקדיש.** קבלה קדושין קדושיה קדושין דדמי לזביני שמוכרת עצמה לזה: **מר בר רב אשי אמר.** נמכר מודינא דהוו זביני אבל גבי אשה תקון רבנן דלא ליהוו קדושין דהוא עשה שלא כהוגן שהכריחה לפיכך נעשה עמו שלא כהוגן שלא כדין דאע"ג דמן התורה ליהוו קידושין רבנן עקרינהו והפקירו אותן ועשו מעות מתנה ובמקום אחר (ו) מפרש דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש כדת משה וישראל ורבנן אמור לא ליהוו קדושין נמצא שלא קדשה וזה שהרי בדעת חכמים תלה והם אינם חפצים בקידושין הללו: **תינח דקדיש בכספא.** יכולין חכמים להפקיע הקדושין דהפקר ב"ד הפקר גבי ממון וכאילו קדשה בגזל ובחמץ דמיא דלא הוו קדושין אבל קדיש בביאה שעשה מעשה בגופה היאך יאמרו חכמים שלא תהא ביאה הרי בעל כרחנו ביאה היא: ואית דמפרש **תינח דקדיש בכספא.** דקידושי כסף דרבנן הם אמרו והם אמרו וקידושין דדבריהן יכולין לעקור אבל קדיש בביאה דהוו קידושי דאורייתא מאי איכא למימר. וטעות הוא בידם דמגזירה שוה ילפינן לקידושי כסף במסכת קדושין (דף ב.) וגם לכל דבר אתקוש הוויות להדדי ואמרינן בכריתות (דף ה.) אל תהי גזירה שוה קלה בעיניך שהרי נותר אחד מגופי תורה ולא למדה הכתוב אלא בגזירה שוה ועוד מאי האי דקמהדר ליה שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות הא כיון דמדאורייתא היא היאך יכולין לעשות ביאתו זנות אלא כיון דאדעתא דרבנן מקדש לא הוי קידושין דאמרי רבנן לא ליהוו קידושין ומתוך כך (ז) נמצאת מעלמה בעילת זנות: **טבי.** גברא אלמא הוי: **תלי לפפי.** באילן שמו כינרא למכור לו שדהו. ל"א תלה אותו בשביל הכינרא שימכרנו לו: **וזבין.** כלומר וכן עשה שמכרה לו: **חתם רבה בר בר חנה.** ועד אחר עמו אמודעא שמסר פפי קודם שנכתב שטר המכירה: **ואאשקלתא.** וגם על שטר המכירה חתם: **מאן דחתם אמודעא שפיר חתם.** דאע"ג דתליוהו וזבין זביניה זביני הני מילי היכא דלא מסר מודעא אבל המודעא שכתב בה מבטל המכירה: **ומאן דחתם אאשקלת' שפיר חתם.** דתליוהו וזבין זביניה זביני וכדמסיק לקמיה: **רב הונא לטעמיה כו'.** מהכא שמעינן דכתבינן מודעא אזביני אפילו בתליוהו וזבין ודלא כרבא דאמר לעיל (דף מ:) לא כתבינן מודעא אזביני כדפרישית בפירקין לעיל [שם] אלא היכא דאנים כמעשה דפרדיסא והכא חזינן עובדא אפי' בתליוהו וזבין דכתבי מודעא וג"כ נראין הדברים שהרי פסקותיו של רבא לא עמדו מאי דפסיק לעיל בתליוהו וזבין (ח)[לא אמרן אלא בשדה סתם] שאחר פסק שלו אמר (ט) לא כתבינן מודעא אזביני כדפרישי' לעיל (מ:): **איני.** כלומר היאך בטלה מודעא שחתם בה רבה בר בר חנה את האשקלתא שחתם הוא עצמו בה: **והא אמר רב נחמן כו'.** והכא נמי רבה בר בר חנה קמסהיד עכשיו על האשקלתא מודעא היו דברינו ואמאי נאמן: **עדים.** החתומין בשטר: **ואמרו אמנה היו דברינו.** לא הלוהו כלום אלא כתבנו לו ולכשיצטרך ילוה בו והאמינו לוה למלוה שלא יוציא עליו שטר מלוה זו לגבות הימנו אא"כ ילוה לו וזה שעבד לו נכסיו מעכשיו אם ילוה אפי' לאחר זמן דלאו מוקדם הוה לטרוף שלא כדין:

אין

והיכא דבטל מודעא בשעת זביני מהני ביטול דאגב אונסיה גמר ומבטל כדאמרינן בפ' האומר משקלי (ערכין דף כא:) ובקונט' הביאה לעיל ואפילו אמר בשעת מודעא כל מה שאבטל לא יהא ביטול אינו כלום דמ"מ לבסוף כשמבטל כל מה שאמר קודם לכן יהא מבוטל דאגב אונסי' גמר ומבטל אבל במתנה אי ידעינן באונסיה לא מהני ביטול ולא גמר ומבטל ומיהו אי לא ידעינן באונסיה ומבטל מודעא מדעתו נראה שבטולו ביטול ולכך כתבינן בשטרי מתנה ביטול מודעי:

אבל שדה זו לא. והא דאמרי נהרדעי לעיל (דף מ.) כל מודעא דלא כתב בה (א) אנא ידענא ביה באונסין דפלוני לאו מודעא היא לא מסכתא אליבא דרבא לעיל אלא כי ההוא מעשה דפרדיסא דבסתם שדה לא מהניא מודעא ובשדה זו לא צריך מודעא אלא דלידעו אונסיה: **ואפי'** בשדה זו **לא אמרינן אלא דלא ארצי זוזי.** לפי הספרים דגרסי לא ארצי ליה משמע דבעי למימר דכי אמרי עדים בפנינו מנה לו הוי זביני אפי' בשדה זו וכי קאמר רבא דלא הוי זביני היינו כי אמרו בפנינו הודה לו שלא רצו נתינת המעות וא"כ משמע דבשדה סתם אפילו כי אמרו בפנינו הודה שלא רצו נתינת המעות הוי זביני ואין נראה דבהודאה לא שייך לחלק בין שדה סתם לשדה זו דבתרוייהו שייך למימר אי לאו דאודי ליה הוה ממטי ליה ולאמרי' לשחור ע"כ נראה דגרסינן ולא ארצי זוזי ולא גרסינן ליה וכן פירש בקונטרס: **תינח** דקדיש בכספא. הכא לא קאמר כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש וכן בפרק בית שמאי (יבמות דף קי. ושם ד"ה לפיכך) גבי עובדא דנרש דקדשה כשהיא קטנה וגדלה ואתא איניש אחרינא וחטפה מיניה כדאמר בריש כתובות (דף ג. ושם ד"ה תינח) ובהשולח (גיטין דף לג. ושם) משום דהכא ובפ' בית שמאי לא קדש אדעתא דרבנן כדקאמר הוא עשה שלא כהוגן וצריך לומר דסבר הכא דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה כיון דאפקעינהו רבנן לקדושין מיניה ואע"ג דלא קדש אדעתם והכי פירושא בשלמא דקדיש בכספא מצו רבנן להפקיר הכסף ולתת במתנה לאשה אלא דקדיש בביאה אע"ג דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה היינו היכא דליכא עבירה כגון (יבמות פט.) ההוא גריוא דהדר לטיבלא אבל ביאה וכי יעשו חכמים ביאתו ביאת עבירה ומשני אין ודאי דשויוה ביאתו ביאת זנות ובההיא דכתובות (שם) ובהשולח (שם) לכאורה פליגי אהך דשמעתין דאיצטריך למימר טעמא דאדעתא דרבנן מקדש משמע דאי לאו דאדעתא דרבנן מקדש לא היה כח בידם להפקיע הקדושין ומיהו נראה דלא פליגי ואיצטריך טעמא דאדעתא דרבנן מקדש משום דהתם כיון דקדושין נעשו כהוגן לא היה כח לחכמים להפקיעם אי לאו משום דאדעתא דרבנן מקדש: **קדיש** בביאה מאי איכא למימר. תימה לרשב"א דקדיש בביאה בלא הפקעה לא להוו קדושין דהוי תליוהו ויהיב דכנגד גופה שקנוי לו אינו נותן לה כלום ודוחק לומר לפי שיש לה הנאת ביאה ועוד דאם כן הא דאמר אמימר תליוה וקדיש קדושיו קדושין לא הוי אלא דקדיש בכסף או בביאה אבל בשטר לא דהוי כמו תליוהו ויהיב וי"ל דכנגד גופה שקנוי לו מתחייב לה שאר כסות ועונה ואע"ג דפרי' לעיל גבי גט דלא חשיב זביני מה שהבעל נפטר משאר כסות ועונה ה"מ גבי בעל שהיה נותנם ברצון ולא היה מגרשה: **אמר** רב הונא מאן דחתים אמודעא שפיר חתים. הא דרב הונא פליגא אדרבא דאמר (לעיל מ:) דלא כתבינן מודעא אזביני: **אמר** רב נחמן עדים שאמרו אמנה היו דברינו אין נאמנין. על כרחך באין כתב ידם יוצא ממקום אחר איירי דאי יוצא ממקום אחר פשיטא דהכי פריך בפ' שני דכתובות (דף יט. ושם: ד"ה אמר) גבי האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן דקאמר מאן אי דקאמרי עדים אי כתב ידן יוצא ממקום אחר פשיטא ועוד דמר בר רב אשי דקאמר אמנה היו דברינו אינו נאמן משום דלא ניתן ליכתב ואי כתב ידן יוצא ממקום אחר אפי' ניתן ליכתב אינו נאמן וקשה דאמאי לא מהימני במיגו דאי בעו אמרי אין זה כתב ידינו דהא רב נחמן גופיה אית ליה מיגו לפסול השטר בפ' שני דכתובות (שם) דקאמר כי אתו לקמן לדינא אמינא להו זילו קיימו שטרייכו וחותו לדינא דמהימן לומר פרוע הוא מיגו דאי בעי אמר מזוייף הוא וכ"ש עדים דאלימי לאורועי שטרא דהכי אמר בהדיא בפרק מי שמת (לקמן דף קנד. ושם) ותי' ר"י דהיינו טעמא במודעא ואמנה לר"נ הואיל ואמר שהשטר נכתב ונמסר כהלכתו שוב לא אתי על פה ומרע לשטרא אפילו במיגו ודמי נמי לחוזרין ומגידין הואיל ואמרו שחתמו על השטר כדין ומדאורייתא עדים החתומין על השטר נעשה כנחקרה עדותן בבית דין ומדרבנן הוא דאצרכוהו קיום דוקא כי טעין מזוייף

אבל

עין משפט
נר מצוה

קפד א מיי' פ"י מהל' מכירה הל' א ועיין בהשגות ובמגיד משנה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רה סעיף א [וברב אלפס עוד בגיטין ד' קע.]:

קפה ב ג מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה א ועיין בהשגות ובמגיד משנה סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מב סעיף א:

קפו ד מיי' פ"י מהל' מכירה הלכה ו סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רה סעיף ט:

◆

רבינו גרשום

והני מילי בשדה סתם. כלומר שאם כופהו בפירוש שימכור לו שדה שלו משום הכי גמר ומקני ליה שדה שיתן לו שדה מחותה שלו. אבל אי אמר שדה זו מכור לי בפירוש אגב אונסיה אודי ולא גמר ומקני ליה: דלא ארצי זוזי. שלא רצה לבדוק המעות אם טובות הן אם לאו משמע דמחמת כעס לא מעיין ולא גמר ומקני אבל ארצי זוזי זביניה זביני: אבל הוה לי' לאישתמוטי. מיניה בשום ענין ומכר זביניה זביני: תליוה. שאנסו ראשה שתתקדש לו: התינח דקדיש בכספא. דהיינו קדושין דרבנן משום הכי מצי לאפקועי רבנן מדרבנן. אבל קדיש בביאה בעל כרחה. א) דביאה היינו קדושי דאורייתא והיא בעילת בעל מאי איכא למימר: אמר ליה. אפי' הכי לא הוויין קדושיה קדושין משום דשויוה רבנן למאן דקדיש בביאה לבעילתו בעילת זנות דחוצפא קא עביד הואיל דתקינו קדושי כספא מצי לאפקועי קדושי ביאה: אבינרא. על אותו עץ שכך נקרא שמו עד דזבין ליה קרקע שלו: אמודעא דבעל כרחו זבין: ואאשקלתא. זהו שטר מכירה שחתם עליו שמכרו: הכי קאמר אי לאו דחתם אמודעא מאי דחתם אאשקלתא שפיר חתם דזביניה באונס הוי זביני: והיכי מצי רבה בר בר חנה למיחתם אמודעא מאחר דחתם אאשקלתא והאמר רב נחמן עדים שאמרו אמנה היה דברינו כגון שטר שכתוב כי פלוני לוה מפלוני מנה והתומין עליו העדים אם אמרו העדים בפנינו לא הלווהו אלא נדר לו להלוותו והאמין לו הלוה למלוה שיקיים דיבורו ואמר לנו כתבו לו שטר שלוויתי ממנו מנה אבל אנו לא ראינו ההלוואה והלוה טוען לא הלוני שוב. אינן נאמנים דודאי לא הוו משווי נפשיהו רשיעי דחתמי שטרא אי לא חזו ההלואה:

א) עי' בפירשב"ם לקמן בד"ה תינח.

מסורת הש"ס

א) כתובות ג. יבמות לג: קי. גיטין לג. עג., ב) [לעיל מז: וש"נ], ג) כתובות יט., ד) [יבמות לג: ושם], ה) רש"ל.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' דלא הוה ליה לאישתמוטי: (ב) שם כשדה זו דמיא (ואמר אמימר) תא"מ ונ"ב נ"ר רשב"ם והגה"ה ואמר מר: (ג) רשב"ם ד"ה בשדה וכו' רעה שבהן בירר בלי דעתיה שאינו חושש: (ד) ד"ה ואפי' בשדה וכו' מן התולה אותו בשום דיחוי בעולם וכו' שיכול להטעות בו: (ה) ד"ה ואמר מר כלומר קימא לן: (ו) ד"ה ואית דמפרש וכו' ומתוך כך נעשית אותה בעילת זנות: (ז) ד"ה רב הונא וכו' בתליוהו וזבין שאחר פסק שלו אמר כתבינן כנ"ל ותיבת לא נמחק: (ח) תוס' ד"ה אבל וכו' דלא כתב בה אנן ידעינן ביה באונסיה דפלוני:

◆

מוסף רש"י

ואפקעינהו רבנן לקידושיה מיניה. דכל דמקדש אולה בדעת חכמים הוא, דהא כדת משה וישראל קאמרינן ורבנן אמרי לא ליהוו קידושין (יבמות קי.). **תינח דקדיש בכספא.** איכא למימר דאפקעינהו לקידושין ושוו מעות מתנה, דהפקר ב"ד הפקר (שם). **קדיש בביאה.** דקי"ל בקדושין (ד:) מכי יקח איש אשה ובעלה דאשה מתקדשת נמי בביאה, **מאי איכא למימר.** מאי אפקעתא איכא למימר בהאי ביאה (גיטין לג.) מאי הפקר ב"ד איכא למימר (יבמות קי.). **שוויוהו רבנן לבעילתו בעילת זנות.** והוא בדעתם תלה (שם) לאפקעי אם קדושין מינה, דיש בכח כח לבן שהרי כשקידש על מנהג חוק דתם קידש. כך אני מפרש בכל מקום אלו, ומרבותי קבלתי כל דמקדש לדעתא דרבנן מקדש, דקידושי כסף דרבנן, דלא כתיב בהדיא אלא נמרינן קיחה קיחה משדה עפרון, והיינו דקפריך תינח דקדיש בכספא קדיש בביאה דכתיב בהדיא כי יקח איש אשה ובעלה מאי איכא למימר, היאך יכלו לעקור דבר מן התורה, ומשני שויוהו רבנן לבעילתו בעילת זנות של כל מקדש בביאה, כדאמר התם (קדושין יב:) רב מנגיד אמאן דמקדש בביאה משום פריצותא, ותשובות קשות יש בדבר, חדא דגו"ש גופה תורה היא, שהרי לא למדו נסקלין אלא בגו"ש, ויותר שהוא בכרת מגו"ש למדנו, ועוד המאורסה נהרגת בקדושי כסף, ואי דרבנן מי מיקטלא, ועוד דקמפני שוויה רבנן לבעילתו בעילת זנות, היכי מצי לשוויה בעילת זנות הא דאורייתא היא, וכי אמרן רב מנגיד אמאן דמקדש בביאה, קידושין מיהא לא בטלי, אלא הא והא דאורייתא והא דלית ברבנן כח לבטל מפני שבשעת קידושין תלה בדעתם לקדש כדת שהנהיגו חכמים בישראל (גיטין לג.). **תליוהו וזבין.** מי שתלו אותו על עצו לו יפורנו עד שמכר וקיבל הדמים ואמר רוצה אני, זביניה זביני, דלא יוכל לחזור בו (לעיל מז:).